

U S T A W A

z dnia 27 czerwca 1997 r.

o bibliotekach

Opracowano na podstawie tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 642, poz. 908, z 2013 r. poz. 829.

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa ogólne zasady działania bibliotek.

Art. 2. W zakresie nieuregulowanym ustawą do bibliotek stosuje się odpowiednio przepisy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Art. 3. 1. Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

2. Prawo korzystania z bibliotek ma charakter powszechny, na zasadach określonych w ustawie.

Art. 4. 1. Do podstawowych zadań bibliotek należy:

- 1) gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych;
- 2) obsługa użytkowników, przede wszystkim udostępnianie zbiorów oraz prowadzenie działalności informacyjnej, zwłaszcza informowanie o zbiorach własnych, innych bibliotek, muzeów i ośrodków informacji naukowej, a także współdziałanie z archiwami w tym zakresie.

2. Do zadań bibliotek może ponadto należeć prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, naukowo-badawczej, wydawniczej, edukacyjnej, popularyzatorskiej i instrukcyjno-metodycznej.

Art. 5. Materiałami bibliotecznymi są w szczególności dokumenty zawierające utrwalony wyraz myśli ludzkiej, przeznaczone do rozpowszechniania, niezależnie od nośnika fizycznego i sposobu zapisu treści, a zwłaszcza: dokumenty graficzne (piśmiennicze, kartograficzne, ikonograficzne i muzyczne), dźwiękowe, wizualne, audiowizualne i elektroniczne.

Art. 6. 1. Zbiory bibliotek mające wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego stanowią, w całości lub części, narodowy zasób biblioteczny.

2. Narodowy zasób biblioteczny podlega szczególnej ochronie.

2a. Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada do Spraw Narodowego Zasobu Bibliotecznego. Do zakresu działania Rady, jako organu opiniodawczo-doradczego w sprawach narodowego zasobu bibliotecznego, należy w szczególności:

- 1) opiniowanie wniosków organizatorów bibliotek o włączenie ich zbiorów do narodowego zasobu bibliotecznego oraz przedstawianie ministrowi propozycji dotyczących zatwierdzenia tych wniosków;
- 2) opiniowanie systemu informacji o narodowym zasobie bibliotecznym;
- 3) opracowywanie i przyjmowanie planów pracy dotyczących narodowego zasobu bibliotecznego.

2b. Rada do Spraw Narodowego Zasobu Bibliotecznego liczy 10 członków. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego powołuje w skład Rady na okres 4 lat:

- 1) po jednym przedstawicielu: ministra właściwego do spraw oświaty, ministra właściwego do spraw nauki, ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Biblioteki Narodowej, Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Polskiej Akademii Nauk i Krajowej Rady Bibliotecznej;
- 2) dyrektora Biblioteki Narodowej jako przewodniczącego Rady.

2c. Szczegółowy tryb pracy Rady do Spraw Narodowego Zasobu Bibliotecznego określa regulamin nadany, w drodze zarządzenia, przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, kryteria zaliczania zbiorów do narodowego zasobu bibliotecznego, a także wykaz bibliotek, które posiadają zbiory zaliczane do narodowego zasobu bibliotecznego, określi organizację tego zasobu oraz zasady i zakres jego szczególnej ochrony, uwzględniając charakter historyczny zbiorów i charakter edukacyjny bibliotek włączonych do wykazu.

Rozdział 2

Krajowa Rada Biblioteczna

Art. 7. 1. Krajowa Rada Biblioteczna, zwana dalej „Radą”, działa przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Do zadań Rady należy w szczególności:

- 1) opiniowanie aktów prawnych dotyczących bibliotek;
- 2) koordynowanie ogólnokrajowych przedsięwzięć bibliotecznych;
- 3) stymulowanie rozwoju najważniejszych kierunków polskiego bibliotekarstwa;
- 4) opiniowanie działań i inicjatyw istotnych dla rozwoju bibliotek;
- 5) okresowa ocena działalności bibliotek i skuteczności polityki bibliotecznej;
- 6) przedstawianie opinii w sprawie połączenia biblioteki z instytucją kultury niebędącą biblioteką.

3. W skład Rady powoływani są: dyrektor Biblioteki Narodowej, dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej, czterej przedstawiciele bibliotek publicznych wskazani przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, czterej przedstawiciele bibliotek szkolnych, pedagogicznych i naukowych wskazani przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, dwaj przedstawiciele środowisk naukowych wskazani przez ministra właściwego do spraw nauki oraz trzech przedstawiciele środowisk bibliotekarskich i twórczych.

4. Członków Rady powołuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na okres pięciu lat.

5. Rada ze swojego grona wybiera przewodniczącego Rady.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może odwołać członka Rady przed upływem okresu, o którym mowa w ust. 4, jeżeli nie uczestniczy on w pracach Rady.

7. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, organizację i tryb działania Rady, uwzględniając sposób powoływania przewodniczącego Rady oraz jej sprawną obsługę administracyjną.

Rozdział 3

Organizacja bibliotek

Art. 8. 1. Biblioteki są organizowane i prowadzone przez podmioty zwane dalej „organizatorami”.

2. Organizatorami bibliotek są:

- 1) ministrowie i kierownicy urzędów centralnych;
- 2) jednostki samorządu terytorialnego.

3. Organizatorami bibliotek mogą być także:

- 1) osoby fizyczne;
- 2) osoby prawne;
- 3) jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Art. 9. 1. Organizator zapewnia warunki działalności i rozwoju biblioteki, odpowiadające jej zadaniom.

2. Organizator ma obowiązek zapewnić w szczególności:

- 1) lokal;
- 2) środki na:
 - a) wyposażenie,
 - b) prowadzenie działalności bibliotecznej, zwłaszcza zakup materiałów bibliotecznych,
 - c) doskonalenie zawodowe pracowników.

Art. 10. Biblioteka może stanowić samodzielną jednostkę organizacyjną albo wchodzić w skład innej jednostki.

Art. 11. 1. Biblioteka stanowiąca samodzielną jednostkę organizacyjną działa na podstawie aktu o utworzeniu biblioteki oraz statutu nadanego przez organizatora.

2. Akt o utworzeniu biblioteki określa:

- 1) nazwę, siedzibę, teren i zakres działania biblioteki;
- 2) źródła finansowania.

3. Statut określa w szczególności:

- 1) cele i zadania biblioteki;
- 2) organy biblioteki i jej organizację, w tym zakres działania i lokalizację filii oraz oddziałów;

3) nazwę jednostki sprawującej nadzór merytoryczny nad działalnością biblioteki – w odniesieniu do biblioteki wchodzącej w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej;

4) źródła finansowania działalności biblioteki.

4. (uchylony).

Art. 12. Zadania, organizację oraz szczegółowy zakres działania biblioteki wchodzącej w skład innej jednostki organizacyjnej określa regulamin nadany przez kierownika tej jednostki.

Art. 13. 1. Organizator może dokonać połączenia, podziału lub likwidacji biblioteki.

2. Organizator jest obowiązany na 6 miesięcy przed dniem wydania aktu o połączeniu, podziale lub likwidacji biblioteki podać do publicznej wiadomości informację o swoim zamiarze wraz z uzasadnieniem. Obowiązek ten dotyczy również zmiany statutu biblioteki w części dotyczącej zakresu działania i lokalizacji filii oraz oddziałów.

3. (uchylony).

4. Połączenie, podział lub likwidacja biblioteki wchodzącej w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej następuje po zasięgnięciu przez organizatora opinii jednostki sprawującej nadzór merytoryczny nad działalnością biblioteki. Przepis ten stosuje się odpowiednio do filii bibliotecznych.

5. Przepisów ust. 2–4 nie stosuje się do bibliotek wchodzących w skład innej jednostki organizacyjnej.

6. Przepisów ust. 1–4 nie stosuje się do bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

7. Biblioteki publiczne mogą być, z zastrzeżeniem art. 19, łączone z innymi instytucjami kultury, jeżeli połączenie nie spowoduje uszczerbku w wykonywaniu dotychczasowych zadań.

8. Połączenie, o którym mowa w ust. 7, wymaga zasięgnięcia opinii Rady i właściwej wojewódzkiej biblioteki publicznej oraz wydania zgody przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 14. 1. Usługi bibliotek, których organizatorami są podmioty określone w art. 8 ust. 2, są ogólnie dostępne i bezpłatne, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Opłaty mogą być pobierane:

- 1) za usługi informacyjne, bibliograficzne, reprograficzne oraz wypożyczenia międzybiblioteczne;
- 2) za wypożyczenia materiałów audiowizualnych;
- 3) w formie kaucji za wypożyczone materiały biblioteczne;
- 4) za niezwrócenie w terminie wypożyczonych materiałów bibliotecznych;
- 5) za uszkodzenie, zniszczenie lub niezwrócenie materiałów bibliotecznych.

3. Wysokość opłat, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, nie może przekraczać kosztów wykonania usługi.

4. Zasady i warunki korzystania z biblioteki określa regulamin nadany przez jej dyrektora (kierownika).

Art. 15. Przy bibliotece może działać rada biblioteczna lub inny organ o charakterze doradczym i opiniodawczym, na zasadach określonych w statucie.

Rozdział 4

Biblioteka Narodowa

Art. 16. 1. Biblioteka Narodowa jest centralną biblioteką państwa.

2. Biblioteka Narodowa posiada osobowość prawną.

3. Nadzór nad Biblioteką Narodową sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

4. Szczegółowy zakres działania Biblioteki Narodowej i jej organów określa statut nadany przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Art. 17. 1. Do zadań Biblioteki Narodowej należy prowadzenie działalności bibliotecznej, bibliograficznej, naukowej, informacyjnej, konserwatorskiej, poradniczej, wydawniczej, wystawienniczej i usługowej, a w szczególności:

- 1) gromadzenie, opracowywanie, udostępnianie i wieczyste archiwizowanie materiałów bibliotecznych powstałych w Polsce oraz za granicą a dotyczących Polski;
- 2) opracowywanie i wydawanie bibliografii narodowej;
- 3) prowadzenie badań z zakresu bibliotekoznawstwa, nauki o książce i pokrewnych dziedzin wiedzy;

- 4) doskonalenie merytorycznej działalności bibliotek w kraju i pomoc bibliotekom polskim za granicą;
- 5) prowadzenie ośrodków znormalizowanych numerów wydawnictw zwartych i wydawnictw ciągłych.

2. Biblioteka Narodowa prowadzi działalność metodyczną i unifikacyjną w zakresie bibliotekarstwa, bibliografii, zastosowań nowoczesnych technologii bibliotecznych oraz konserwacji materiałów bibliotecznych.

3. Przy Bibliotece Narodowej działa, na zasadach określonych w jej statucie, Rada Naukowa, której członków powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, na wniosek dyrektora Biblioteki Narodowej.

Rozdział 5

Biblioteki publiczne

Art. 18. 1. Biblioteki publiczne służą zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczą w upowszechnianiu wiedzy i kultury.

2. Bibliotekami publicznymi są Biblioteka Narodowa oraz biblioteki jednostek samorządu terytorialnego.

3. Biblioteka publiczna może stanowić samodzielną instytucję kultury albo wchodzić w skład innej instytucji kultury, w tym powstałej w wyniku połączenia, o którym mowa w art. 13 ust. 7.

4. Organizację oraz szczegółowy zakres działania biblioteki publicznej wchodzącej w skład innej instytucji kultury określa organizator w statucie tej instytucji kultury.

Art. 19. 1. Biblioteki publiczne są organizowane w sposób zapewniający mieszkańcom dogodny dostęp do materiałów bibliotecznych i informacji.

2. Gmina organizuje i prowadzi co najmniej jedną gminną bibliotekę publiczną, wraz z odpowiednią liczbą filii i oddziałów oraz punktów bibliotecznych.

3. Powiat organizuje i prowadzi co najmniej jedną powiatową bibliotekę publiczną. Zadania powiatowej biblioteki publicznej może wykonywać, na podstawie porozumienia, wojewódzka lub gminna biblioteka publiczna działająca i mająca swoją siedzibę na obszarze powiatu.

4. Samorząd województwa organizuje i prowadzi co najmniej jedną wojewódzką bibliotekę publiczną.

5. Biblioteki samorządowe mogą zawierać, za zgodą organizatora, porozumienia z innymi bibliotekami i instytucjami w sprawie wspólnego prowadzenia obsługi bibliotecznej określonych obszarów i środowisk.

Art. 20. 1. Do zadań wojewódzkiej biblioteki publicznej należy:

- 1) gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych służących obsłudze potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych, zwłaszcza dotyczących wiedzy o własnym regionie oraz dokumentujących jego dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy;
- 2) pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznego, organizowanie obiegu wypożyczeń międzybibliotecznych, opracowywanie i publikowanie bibliografii regionalnych, a także innych materiałów informacyjnych o charakterze regionalnym;
- 3) badanie stanu i stopnia zaspokajania potrzeb użytkowników, analizowanie stanu, organizacji i rozmieszczenia bibliotek oraz formułowanie i przedstawianie organizatorom propozycji zmian w tym zakresie;
- 4) udzielanie bibliotekom pomocy instrukcyjno-metodycznej i szkoleniowej;
- 5) sprawowanie nadzoru merytorycznego w zakresie realizacji przez powiatowe i gminne biblioteki publiczne zadań określonych w art. 27 ust. 5.

2. Biblioteka publiczna, której organizatorem jest powiat lub miasto na prawach powiatu, działająca w mieście będącym siedzibą samorządu województwa, może wykonywać zadania, o których mowa w ust. 1, na podstawie porozumienia zarządu województwa z organem wykonawczym powiatu lub miasta na prawach powiatu. Porozumienie w szczególności określa wielkość środków finansowych, które wnoszą strony porozumienia, niezbędnych do prowadzenia działalności przez bibliotekę.

Art. 20a. 1. Powiatowa biblioteka publiczna realizuje odpowiednio zadania określone w art. 20 w ust. 1 w pkt 1, 2, 4 i 5 oraz współdziała z wojewódzką biblioteką publiczną.

2. Biblioteka publiczna, której organizatorem jest gmina działająca w mieście będącym siedzibą samorządu powiatowego, może wykonywać zadania, o których mowa w ust. 1, na podstawie porozumienia zarządu powiatu z wójtem (burmistrzem,

prezydentem miasta). Porozumienie powinno zawierać ustalenia określone w art. 20 ust. 2.

Rozdział 6

Biblioteki naukowe

Art. 21. 1. Biblioteki naukowe:

- 1) służą potrzebom nauki i kształcenia, zapewniając dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych;
- 2) prowadzą działalność naukowo-badawczą w zakresie bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych, a także w zakresie obsługiwanych przez nie dziedzin nauki.

2. Do bibliotek naukowych należą:

- 1) Biblioteka Narodowa;
- 2) biblioteki, których organizatorami są szkoły wyższe;
- 3) biblioteki, których organizatorem jest Polska Akademia Nauk;
- 4) biblioteki, których organizatorami są jednostki badawczo-rozwojowe;
- 5) inne biblioteki.

3. Wykaz bibliotek naukowych prowadzi Biblioteka Narodowa.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb zaliczania bibliotek, o których mowa w ust. 2 pkt 5, do bibliotek naukowych oraz ustali ich wykaz, uwzględniając specyfikę zakresu ich działalności oraz potrzebę zapewnienia profesjonalnego wykonywania przez nie zadań.

Rozdział 7

Biblioteki szkolne i pedagogiczne

Art. 22. 1. Biblioteki szkolne oraz biblioteki innych placówek systemu oświaty służą realizacji programów nauczania i wychowania, edukacji kulturalnej i informacyjnej dzieci i młodzieży oraz kształceniu i doskonaleniu nauczycieli. W tym celu w każdej szkole publicznej jest prowadzona biblioteka szkolna.

2. Biblioteki pedagogiczne prowadzą działalność służącą potrzebom oświaty i wychowania, w tym kształcenia i doskonalenia kadry pedagogicznej.

3. Zasady organizowania i działalności bibliotek szkolnych i pedagogicznych określają odrębne przepisy.

Rozdział 8

Biblioteki fachowe i zakładowe

Art. 23. Zakłady pracy mogą prowadzić biblioteki fachowe i zakładowe.

Art. 24. 1. Biblioteki fachowe wspierają realizację zadań zakładów pracy oraz służą potrzebom doskonalenia zawodowego pracowników.

2. Biblioteki zakładowe służą zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych pracowników zakładów pracy i ich rodzin.

Rozdział 9

Obsługa specjalnych grup użytkowników

Art. 25. Centralna Biblioteka Niewidomych zapewnia obsługę biblioteczną niewidomych oraz koordynuje działalność pokrewnych bibliotek i instytucji.

Art. 26. 1. W celu zapewnienia obsługi bibliotecznej specjalnych grup użytkowników prowadzone są biblioteki w podmiotach leczniczych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, w domach pomocy społecznej, w zakładach karnych, poprawczych i schroniskach dla nieletnich, a także w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej i ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

2. Ministrowie właściwi w sprawach, o których mowa w ust. 1, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określają, w drodze rozporządzenia, sposób organizacji obsługi bibliotecznej, o której mowa w ust. 1, oraz sposób współdziałania bibliotek publicznych w wykonywaniu tej obsługi, uwzględniając specyfikę ich działalności.

Rozdział 10

Ogólnokrajowa sieć biblioteczna

Art. 27. 1. W celu prowadzenia jednolitej działalności bibliotecznej i informacyjnej, umożliwiającej korzystanie z materiałów bibliotecznych i innych źródeł informacji, tworzy się ogólnokrajową sieć biblioteczną, zwaną dalej „siecią biblioteczną”.

2. W skład sieci bibliotecznej wchodzi biblioteki publiczne.

3. Biblioteki inne niż określone w ust. 2 mogą być włączone do sieci bibliotecznej, a wniosek właściwego organizatora, decyzją ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który w uzgodnieniu z organizatorem wskazuje jednostkę sprawującą nadzór merytoryczny w zakresie realizacji zadań określonych w ust. 5. Decyzja o włączeniu do sieci bibliotecznej może podlegać uchyleniu w razie naruszenia przez bibliotekę obowiązków wynikających z przynależności do sieci bibliotecznej.

4. Ewidencję bibliotek wchodzących w skład sieci bibliotecznej prowadzi Biblioteka Narodowa.

5. Biblioteki wchodzące w skład sieci bibliotecznej obowiązane są do współdziałania w zakresie:

- 1) gromadzenia, opracowywania, przechowywania i udostępniania zbiorów;
- 2) sporządzania i rozpowszechniania informacji bibliograficznych i dokumentacyjnych;
- 3) działalności naukowo-badawczej oraz dokształcania i doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek;
- 4) wymiany oraz przekazywania materiałów bibliotecznych i informacji.

6. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w porozumieniu z właściwymi ministrami określi, w drodze rozporządzenia, sposób ewidencji materiałów bibliotecznych, mając na uwadze zapewnienie sprawnej realizacji zadań bibliotek.

Art. 28. (uchylony).

Rozdział 11

Pracownicy bibliotek

Art. 29. 1. Pracownicy zatrudnieni w bibliotekach na stanowiskach bibliotekarskich tworzą grupę zawodową bibliotekarzy.

2. W bibliotekach mogą być zatrudnione osoby z wykształceniem średnim.

Rozdział 12

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe**Art. 30.** (pominięty).¹⁾

Art. 31. 1. Traci moc ustawa z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 12, poz. 63, z 1984 r. Nr 26, poz. 129, z 1989 r. Nr 29, poz. 155 i Nr 35, poz. 192, z 1990 r. Nr 34, poz. 198 oraz z 1996 r. Nr 152, poz. 722).

2. (pominięty).²⁾

Art. 32. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Zamieszczony w obwieszczeniu Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o bibliotekach (Dz. U. poz. 642).

²⁾ Zamieszczony w obwieszczeniu.